

Przygotowanie materiałów do e-learningu w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

Folga Agnieszka, Janas Magdalena, Kołakowska Joanna, Sobol Anna

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Streszczenie

W artykule zaprezentowano sposób przygotowania materiałów dydaktycznych do lekcji bibliotecznych, które zostaną wykorzystane podczas wdrażania formy łączącej szkolenie tradycyjne ze szkoleniem e-learningowym tzw. blended learningu w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Omówiono zawartość pokazu utworzonego w programie Power Point, jak również tekstu dotyczącego wyszukiwania i zamawiania książek z katalogu elektronicznego oraz pytań testowych dla studentów rozpoczynających naukę na Uniwersytecie.

Słowa kluczowe

szkolenie biblioteczne, blended learning

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie jest ogólnouczelnianą jednostką organizacyjną o zadaniach naukowych, dydaktycznych i usługowych¹. Biblioteka realizuje działalność dydaktyczną między innymi poprzez szkolenia biblioteczne dla studentów rozpoczynających naukę. Przystosowanie biblioteczne na Uniwersytecie Pedagogicznym jest obowiązkowe i studenci biorący w nim udział otrzymują zaliczenie. Zajęcia dla studentów studiów stacjonarnych prowadzone są przez pracowników Oddziału Informacji Naukowej. Natomiast dla słuchaczy studiów zaocznych szkolenia realizują pracownicy bibliotek systemu biblioteczno-informacyjnego. Do tej pory szkolenie składało się z wykładu oraz ćwiczeń, podczas których prezentowano katalog elektroniczny, a także stronę domową. Dodatkowo studenci wykonywali ćwiczenia w katalogu rzeczowym.

Biblioteka Główna w celu dostosowania formy kształcenia do wymogów współczesnej metodyki wdrażanej przez Uniwersytet Pedagogiczny postanowiła zmodyfikować szkolenia biblioteczne. Dodatkowym bodźcem wprowadzenia e-learningu były także potrzeby i oczekiwania współczesnych studentów. Podjęto decyzję o wprowadzeniu szkolenia w formie łączonej, tzw. blended learningu, który wykorzystuje elementy szkolenia tradycyjnego i e-learningowego. Do głównych zalet blended learningu należy duża efektywność szkoleń związana z zachowaniem właściwych proporcji pomiędzy szkoleniem tradycyjnym a e-learningowym. Dodatkowo należy podkreślić indywidualizację procesu uczenia się poprzez brak ograniczeń związanych z czasem i miejscem wykonywania części e-learningowej. Kolejnymi atutami są możliwość kontroli procesu szkolenia oraz efektywne wykorzystanie czasu pracy zarówno pracowników jak i studentów, a także wydłużone godziny udostępnienia użytkownikom pomieszczeń, w których do tej pory odbywały się lekcje.

1 | *Przygotowanie materiałów do e-learningu w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*, Agnieszka Folga, Magdalena Janas, Joanna Kołakowska, Anna Sobol, Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Zastosowanie e-learningu ma na celu indywidualne dostosowanie czasu szkolenia do potrzeb studentów oraz wykształcenie w nich systematyczności oraz samodyscypliny. Tradycyjna forma szkolenia została zachowana dla ćwiczeń w katalogu kartkowym i rzeczowym. Bezpośredni kontakt pracownika biblioteki z czytelnikiem pozwala na szybsze nabycie umiejętności korzystania z katalogu kartkowego, który w dalszym ciągu stanowi cenne źródło informacji. Ten rodzaj kontaktu bibliotekarza z czytelnikiem pozwala również na przełamanie barier związanych z użytkowaniem biblioteki, zarekomendowanie usług bibliotecznych oraz zachęcenie potencjalnych użytkowników do korzystania z biblioteki. Proces konstruowania kursu e-learningowego składa się z następujących etapów: analizy, projektowania, opracowania scenariusza, produkcji oraz realizacji. W artykule pominięto etap analizy i projektowania, natomiast skupiono się na metodyce tworzenia scenariusza i pytań testowych. Założeniem było stworzenie takiego rodzaju kursu, który nie koncentrowałby się tylko i wyłącznie na poprawnym rozwiązaniu testu, ale stwarzał okazję do zapoznania i oswojenia się z biblioteką oraz jej pracownikami.

W roku akademickim 2011/2012 rozpoczęto pracę nad przygotowaniem nowej formy szkolenia, aby studenci rozpoczynający naukę w kolejnym roku mogli z niej skorzystać. Podstawą szkolenia będzie prezentacja przygotowana w programie PowerPoint, która zostanie również umieszczona na stronie domowej biblioteki, wobec czego będzie ogólnodostępna dla wszystkich odwiedzających stronę Biblioteki. W trakcie jej opracowania bazowano na materiałach, które były wykorzystywane podczas szkoleń w formie tradycyjnej. Zakres materiału, który był prezentowany podczas wykładu został poszerzony i dostosowany do samodzielnego wykorzystania. Warto zaznaczyć, iż nową formę szkolenia opracowali pracownicy prowadzący dotąd tradycyjne szkolenia biblioteczne.

Materiał szkoleniowy stanowią 32 slajdy dotyczące Biblioteki Głównej oraz Bibliotek Systemu Biblioteczno-Informacyjnego Uniwersytetu Pedagogicznego. Na wstępie pokazu zamieszczono spis treści odsyłający do poszczególnych zagadnień. Na początku podano lokalizację Biblioteki Głównej oraz podstawowe informacje, czyli krótką historię, a także charakter gromadzonego księgozbioru. Następnie scharakteryzowano kategorie czytelników, którzy mogą zapisać się do biblioteki i omówiono proces wypożyczania książek oraz limity wypożyczeń. W dalszej kolejności zaprezentowano katalog elektroniczny: jakie zbiory rejestruje oraz w jaki sposób można z niego korzystać. Omówiono konto czytelnika podając podstawowe informacje potrzebne do zalogowania się. Wyjaśniono także w jaki sposób należy dokonać zamówienia książki online. W dalszej części przedstawiono rodzaje katalogów kartkowych, z których korzysta się w Bibliotece. Przedstawiono także sposób wyszukiwania i zamawiania książek w tego rodzaju katalogach oraz zaprezentowano rewery. W dalszej części pokazu omówiono poszczególne działy Biblioteki Głównej. Zostały scharakteryzowane następujące oddziały: Wypożyczalnia, Wypożyczalnia Międzybiblioteczna, Czytelnia Główna, Czytelnia Czasopism oraz Oddział Informacji Naukowej. Przy prezentacji Oddziału Informacji Naukowej dodatkowo przedstawiono bazy własne Biblioteki tworzone w Oddziale: *Eduktor*, *Biografik*, *Bibliografię Publikacji Pracowników Uniwersytetu Pedagogicznego*, jak również *Katalog Prac Doktorskich Uniwersytetu Pedagogicznego*. Przedstawiono także Pedagogiczną Bibliotekę Cyfrową oraz zamieszczono wykaz wszystkich Bibliotek Wydziałowych i Instytutowych Uniwersytetu Pedagogicznego wraz z podaniem ich lokalizacji. Na końcu pokazu przedstawiono Bibliotekę w Internecie informując o stworzonym profilu na Facebook'u, haśle w Wikipedii oraz blogu bibliotecznym – *Bibliodzienniku*.

Oprócz prezentacji przygotowano również szczegółowy tekst dotyczący wyszukiwania i zamawiania książek z katalogu elektronicznego. Dzięki opisowi użytkownicy będą poinformowani w jaki sposób wyszukiwać i zamawiać książki drogą elektroniczną. Omówione zostały poszczególne etapy zamawiania książek, kryteria wyszukiwawcze, lokalizacja książek występująca w Bibliotece Głównej oraz w Bibliotekach Systemu Biblioteczno-Informacyjnego Uniwersytetu Pedagogicznego. Przedstawiono również sposób prolongaty książek przez Internet. Inną formą zapoznania się z katalogiem elektronicznym będzie krótki film instruktażowy.

Podczas opracowywania materiałów szkoleniowych podstawową zasadę stanowiła minimalizacja przekazu oraz eliminacja niepotrzebnych komunikatów. Główną ideą było przygotowanie materiałów w sposób jak najbardziej zrozumiały dla odbiorców czyli studentów pierwszego roku. Pod uwagę wzięto fakt, że studenci będą wykonać samodzielnie test bez możliwości bezpośredniej pomocy ze strony bibliotekarza. Starano się nie używać fachowego słownictwa oraz przygotować materiały w sposób, który nie zmuszałby dodatkowo do tworzenia słownika używanych pojęć. Ograniczono użycie terminologii bibliotecznej, która mogłaby utrudnić zrozumienie treści i udzielenie poprawnej odpowiedzi w teście zaliczeniowym. Starano się, aby styl, którym się posłużono, był zrozumiały dla studentów, a treści zawarte w pokazach cechowała prostota. Ograniczono także elementy graficzne ilustrujące treść, aby nie rozpraszać uwagi uczących się. Treści ujęte powyżej zawierają wyłącznie informacje, które stanowią podstawę do korzystania z biblioteki oraz jej zbiorów.

Kolejnym etapem było przygotowanie testu, który będą rozwiązywać studenci. Test jest elementem szkolenia o charakterze sprawdzającym, który określa stan wiedzy osoby szkolonej. Jednocześnie stwarza okazję do większego zaangażowania w kurs, pomaga również zapamiętywać treści. Zestawy testowe przygotowano w ten sposób, by pojawiające się w nich pytania miały zróżnicowany poziom trudności i aby nie wykrczały poza wiedzę przekazaną w materiałach dydaktycznych. Pierwotnie stworzono 130 pytań testowych, które zostały poddane weryfikacji przez pracowników wszystkich oddziałów Biblioteki Głównej. Zdecydowano się na pytania zamknięte, wymagające wyboru jednej z podanych odpowiedzi, ze względu na możliwość obiektywnego punktowania wyników i łatwej konstrukcji klucza punktowania. Do każdego pytania przyporządkowano po trzy odpowiedzi. Przygotowane pytania nie są typowymi przykładami zamkniętych pytań o charakterze dychotomicznym z dwiema możliwościami odpowiedzi „tak” albo „nie”. Formułowanie odpowiedzi o charakterze wykluczającym odpowiedzi o typie „tak” oraz „nie” wymaga dużo większego zaangażowania oraz jest dużo bardziej pracochłonne. Pytania tworzone były ściśle w oparciu o prezentację multimedialną. Dotyczyły one zarówno ogólnych, jak również szczegółowych informacji na temat korzystania z Biblioteki Głównej oraz Bibliotek Systemu Biblioteczno-Informacyjnego. Pytania zostały uszeregowane według określonych kategorii i dotyczą między innymi zbiorów biblioteki, zapisów do biblioteki oraz wymaganych dokumentów. Odnoszą się także do wypożyczania książek, jak również ich ilości w zależności od kategorii czytelnika. Obejmują katalogi biblioteczne – elektroniczne i kartowe oraz zasady zamawiania książek poprzez katalog elektroniczny, a także za pomocą rewersów. Dotyczą również prolongaty książek, baz bibliograficznych dostępnych w Bibliotece oraz zasad udostępniania materiałów bibliotecznych w Czytelni Czasopism, Czytelni Głównej, Oddziale Informacji Naukowej oraz sposobu korzystania z Wypożyczalni Międzybibliotecznej i Pedagogicznej Biblioteki Cyfrowej. Pytania odnoszą się również do bibliotek wydziałowych i instytutowych oraz strony Biblioteki Głównej, a także informacji w sieci na temat biblioteki.

Sądzymy, że przygotowane materiały ułatwią studentom zaliczenie przysposobienia bibliotecznego, jak również utrwalą ogólne zasady korzystania z biblioteki. Proponowane szkolenie ma na celu podniesienie umiejętności także z zakresu e-edukacji. Jednocześnie chcielibyśmy, aby proponowana forma gwarantowała sposobność szybkiego uzyskania odpowiedniej jakości informacji w celu usatysfakcjonowania studentów. Istotny jest również dostęp do wiedzy dający możliwość jej transferu na odległość.

Przypisy:

[1] Regulamin.

Bibliografia:

1. Bartkowiak J., *Metodologia projektowania szkoleń e-learning*. In Mischke J. (red.) *Akademia on-line*, Łódź, 2005, s. 93-100.
2. Czarkowski J. J., *E-learning dla dorosłych*, Warszawa 2012.
3. Król D., Mieszkowska A., *Jaki kurs internetowy jest atrakcyjny i dla kogo? : rola osobowości, formy e-edukacji oraz sposobów komunikacji*. In Rudak L. (red.) : *Wybrane zagadnienia e-edukacji*, Warszawa, 2009, s. 47-64.
4. Penkowska G., *Meandry e-learningu*, Warszawa 2010.
5. Plebańska M., *E-learning : tajniki edukacji na odległość*, Warszawa 2011.
6. Zając M., *Metodyka i dydaktyka informatyki : kurs on-line*. In Mischke J. (red.) *Akademia on-line*, Łódź, 2005, s. 200-204.

Informacja o autorach:

mgr Agnieszka Folga – bibliotekarz, pracownik Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, e-mail: agnieszka.folga@libpost.up.krakow.pl, tel. 12 662 63 72

mgr Magdalena Janas - bibliotekarz, pracownik Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, e-mail: magdalena.janas@libpost.up.krakow.pl, tel. 12 662 63 72

mgr Joanna Kotakowska - bibliotekarz, pracownik Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, e-mail: joanna.kotakowska@libpost.up.krakow.pl, tel. 12 662 63 72

mgr inż. Anna Sobol - kustosz, pracownik Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, e-mail: anna.sobol@libpost.up.krakow.pl, tel. 12 662 63 72